

Identiteit reportage | De komst van een technisch hulpmiddel (CI) waarmee dove mensen vaak toch redelijk kunnen horen, zette de dovengemeenschap op zijn kop. Niet iedereen vindt implantaten een goed idee. ‘God heeft mij doof gemaakt, ik wil doof blijven.’

‘Wij zijn **niet stuk**, we hoeven niet te worden gemaakt’

tekst **Frank Straver** en **Ingrid Weel**
foto's **Adriaan Backer**

Als mijn familie zou kunnen gebaren, dan had ik nooit een technisch hulpmiddel (CI) genomen”, meldt Edwin Gille (40), begeleider op de dagbesteding voor oudere doven met beginnende geheugenproblemen. “Met een CI moet je je altijd aanpassen. Drukke gesprekken kan je niet volgen, dan ben je weer diegene met een gebrek”, gebaart Marjolein van Duijvenvoorde (43), meewerkend hoofd administratie bij De Gelderhorst, die zelf geen CI heeft.

Waar het voor horende mensen stil en lastig lijkt om niets te kunnen horen, vertellen veel bewoners en medewerkers van zorgcomplex De Gelderhorst dat ze er trots op zijn dat ze doof zijn. Het is een belangrijk deel van hun identiteit. Ze noemen zichzelf doof met de hoofdletter D. Zij willen absoluut geen CI, waarmee geluid via een uitwendig deel via elektrische prikkels direct naar de gehoorzenuw gaat.

In Nederland kreeg de eerste volwassene een CI in 1986. Drie jaar later volgde het eerste kind. Eind 2023 waren er in Nederland 9298 personen met een cochleair implantaat. Veel horende ouders laten een doofgeboren kind opereren om die naar een reguliere school te kunnen laten gaan en een kans te geven in de horende wereld. Al werkt de CI niet bij iedereen even goed. Sommigen horen na de ingreep maar voor 20 procent, anderen 80. Het geluid – ook stemmen – klinkt via een CI wat hoger.

De meeste dove mensen in De Gelderhorst benadrukken dat iedereen zelf moet weten of ze de keuze maken voor een operatie of niet. Veel bewoners en medewer-

kers zijn zelf tevreden met hun beperking, die ze dan ook nauwelijks als beperking zien. “Het is toch prima om doof te zijn? Ik vind het heel normaal”, vertelt Thea Wijkhuizen (87). Ze woont zelfstandig in één van de appartementen die bij het zorgcomplex horen, en komt twee keer per week naar de recreatieruimte van De Gelderhorst om te knutselen of koffie te drinken.

Over CI heeft Wijkhuizen het eigenlijk nooit met de andere bewoners. “Ik let er ook niet op of mensen wel of geen CI hebben. Ik kijk nooit tussen de haren. Het maakt hier ook niet uit, want iedereen gebaart”, zegt haar vriendin Adrie Ros (84). Ros komt uit een horend gezin, en haar kinderen zijn ook horend, en daar ligt volgens haar de crux. “Het zijn meestal horende ouders die beslissen dat hun kind ook moet kunnen horen. Maar ik denk: ik ben zoals ik ben.”

Wijkhuizen weet dat er kinderen zijn met CI die het apparaat toch uitzetten als ze ouder zijn. “Ik had zelf een gehoorapparaat toen ik nog werkte. Mijn collega’s spraken snel, liplezen ging niet. Maar als ik thuis kwam, deed ik het altijd af.” Ros: “Ja, ik ken ook iemand die gek werd van het geluid.” Ros is altijd ‘stokdoof’ geweest, en zegt niets te missen. “Ik voel wel trillingen bij hard geluid, maar dat is wat het is, en dat is prima.”

Fluitende vogels

Edwin Gille (40) uit Amsterdam is de begeleider van de groep waar Wijkhuizen, Ros en vele anderen samenkomen. Hij heeft als een van de weinige werknemers een CI. “Pas toen ik vijf jaar was, ontdekte een oplettende logopedist mijn, toen nog, slechthorendheid. Ik zat tot mijn tiende op een school voor slechthorende kinderen, maar ik wilde naar de dovenschool. Daar voelde ik me veel meer op mijn plek. Ik maakte snel vriendjes en leerde gebarentaal.”

Toen Gille ouder werd, ging de informatie over CI in eerste instantie aan hem voorbij. “Het was mijn vader die mij hierover tippte. Het voelde als een wondermiddel. Ik wilde toch ook graag onderdeel zijn van de

Edwin Gille, sociaal werker in De Gelderhorst: ‘De eerste keer geluid was overweldigend’.

‘Doordat mijn familie geen gebarentaal gebruikte, voelde ik me vaak buitengesloten’

horende maatschappij. Doordat mijn familie geen gebarentaal gebruikt, voelde ik me vaak buitengesloten.”

Op zijn 23ste werd Gille geopereerd. “Ik kan me nog zo goed herinneren toen de CI voor het eerst aanging. Ik hoorde buiten vogels fluiten en het verkeer. Het was overweldigend. Inmiddels zijn de geluiden aangepast aan mijn behoeften en draag ik de CI alleen wanneer ik wil en wanneer het echt nodig is. Thuis bijvoorbeeld niet. Binnen ons gezin is gebarentaal de voertaal, ook met mijn horende dochter van 6 jaar.”

Als meer mensen in gebarentaal zouden communiceren, zou Gille liever geen CI hebben. Het lijkt hem moeilijk een beslissing te nemen over een CI als een baby doof wordt geboren. “Een CI is immers slechts een hulpmiddel. De doofheid blijft altijd en zal invloed hebben op de communicatie. Doordat dove kinderen met CI goed gaan praten wordt automatisch gedacht dat ze ook goed kunnen horen, maar ze blijven functioneel slechthorend. Het kost veel energie om toch alle communicatie te kunnen volgen.”

Gille heeft jarenlang onder zijn niveau als schoonmaker gewerkt, vertelt hij. Een slechthorende vriendin tipte hem over een vacature bij De Gelderhorst. “Ik ben hier in 2017 begonnen als leerling maatschappelijk zorg. In anderhalf jaar heb ik vervolgens de mbo-opleiding afgerond. Ik werk hier met

veel plezier. Het contact met dove ouderen is heerlijk, we kunnen feilloos met elkaar communiceren. Ik geniet erg van het expressieve van gebarentaal. Het is een heerlijke taal om je in te uiten.”

Iets om trots op te zijn

Tijdens de lunch aan de tafel met een aantal dove personeelsleden van De Gelderhorst is er veel eensgezindheid over de voors en tegens van CI. Ja, het maakt werken in de horende samenleving makkelijker, maar het zou zonde zijn als daardoor het speciaal onderwijs voor dove en slechthorende kinderen verdwijnt. Een dovenschool is goed voor je ontwikkeling, voor je eigenwaarde.

Hoofd administratie Van Duijvenvoorde: “Artsen richten zich vaak op oplossingen, maar zien niet altijd wat het betekent voor de identiteit, het welzijn en de toekomst van dove kinderen. Onze dovencultuur is iets om trots op te zijn. Het voelt als een familie. Ik ben bang dat jonge dove mensen zonder gebarentaal in een identiteitscrisis terecht komen of zich eenzaam voelen.”

Daar sluit maatschappelijk werker Henriëtte Kramer (41) zich helemaal bij aan. “Als baby’s worden ‘gerepareerd’, wordt er eigenlijk al gezegd dat het niet goed is om doof te zijn. Deels begrijp ik dat, maar gebarentaal en de identiteit van de dovencultuur worden zo wel direct bij hen afgenomen. En ze moeten in de horende wereld veel op hun tenen lopen. Is dat goed? Wordt er ook gekeken hoe het later met hen gaat op sociaal, emotioneel en psychisch gebied?”

Het lijkt een beetje of we door CI teruggaan naar vroeger, meent Van Duijvenvoorde, toen gebarentaal verboden was en iedereen moest leren spreken. “Dat was niet goed. Gebarentaal is belangrijk voor de ontwikkeling van dove kinderen, ook kinderen met een CI hebben baat bij gebarentaal. Het zou zonde zijn als de dovenschool verdwijnt.”

Volgens Nedzad Poljakovic (54), die op de financiële administratie werkt, hebben

Een duik in de Nederlandse dovencultuur

Trouw was wekenlang te gast in een uniek zorgcentrum, **De Gelderhorst**. Bewoners en veel medewerkers zijn hier doof. Wat betekent dat voor hun leven, vroeger en nu? Dit is de laatste aflevering van de serie.

‘Je merkt echt wel dat dove kinderen die regulier onderwijs volgen, een hoger niveau hebben’

dokters grote invloed. “Zij willen mensen heel maken, maar wij zijn niet stuk. We hoeven niet te worden gemaakt.” Poljakovic draagt zelf wel een gehoorapparaat. “Dat is voor achtergrondgeluiden. Dan hoor ik als iemand eraan komt. Dat is gewoon handig.” Het getrouwde stel Wim (77) en Beppie (76) Maljers – beiden doof, en zelfstandig wonend in De Gelderhorst – denkt verschillend over deze medische ingreep. Beppie: “Ik heb vroeger gewerkt op een dovenschool als gebarentaaldocent. Daar kreeg ik veel vragen van de ouders over het cochleair implantaat. Is dat goed, vroegen ze. Ik gaf nooit antwoord. Dat moeten ouders zelf beslissen. Voor mezelf denk ik altijd: God heeft mij doof gemaakt, ik wil doof blijven. Dat accepteer ik.”

Beppie vertelt hoe sommige kinderen van groep 3 en 4 op een gegeven moment een implantaat kregen en dan naar het reguliere onderwijs gingen. “Ze kwamen nog één keer per week naar mij om gebarentaal

te leren. En dan merk je echt wel dat de dove kinderen die regulier onderwijs volgen, een hoger niveau hebben. Dus daarin moet ik toegeven dat een CI een goede keuze is.” Maar, zegt ze: “De meeste kinderen met een CI vonden het heerlijk om op de dovenschool lekker te kunnen gebaren.”

Te weinig kennis

Wim is minder positief: “Ik ben tegen een CI. Zonder twijfel. Dokters die ouders informeren over de mogelijkheden hebben te weinig kennis van de dovenwereld. Ze zeggen al snel: o, het baby’tje is doof, en dan moet je je zorgen maken. Maar we kunnen hem ook een CI geven en kan hij weer horen. Dan komt alles goed. Ouders zijn dan heel blij als ze horen dat dat mogelijk is.”

Beiden vinden dat dokters meer informatie moeten krijgen over dovenscholen. En het zou misschien ook beter zijn als het kind zelf kiest, en niet de ouders. “De baby krijgt nu een implantaat en groeit daarmee op. Die weet dan helemaal niks over doof zijn of over andere doven. Dat vind ik niet goed”, zegt Wim. “Je kan beter als je 18 bent de keuze geven: wat wil je en waar wil je bij horen? Maar een baby is nog zo jong. Ik vind het bijna zielig.”

Dit verhaal is in gebarentaal vertaald door Theo Stoop, met dank aan De Gelderhorst. Reacties naar: handenvolverhalen@trouw.nl

Hans Goslinga

Hans Goslinga
schrijft elk weekend
een beschouwing
over de staat van
de politiek en onze
democratie

Op naar de Verenigde Staten van Europa

In 2011 wierp JL Heldring, de gezaghebbende columnist van NRC, deze vraag op: ‘Gaan de Europeanen nu pas beseffen dat het einde van de Koude Oorlog ook het einde van de Amerikaanse voogdij betekende, en dat zij nu ook militair meer op eigen benen moeten staan?’

De aanleiding was een opiniepeiling die liet zien dat de liefde van de Amerikanen voor Europa veel kleiner was dan omgekeerd. Voor Heldring, die vier jaar in New York werkte, was dat geen verrassing. Hij meende dat de oorlog tegen Japan sterker in de collectieve herinnering van de Amerikanen leefde dan de strijd in Europa.

Heldring vroeg zich zelfs af of president Roosevelt na de Japanse aanval op Pearl Harbor eind 1941 groen licht van het Congres zou hebben gekregen om zich in de oorlog tegen Duitsland te mengen, als Hitler niet de oorlog aan de VS had verklaard. Over de positie van Roosevelt kon niet worden getwijfeld, hij ging al tot het uiterste om Churchill te helpen, maar het *America First*-sentiment was sterk.

Churchill
opperde
dit idee al
in 1938

Om duidelijk te maken dat de liefde voor de Oude Wereld in die dagen niet leidend was, schreef Heldring dat Roosevelt, eenmaal in oorlog, nog enige tijd twijfelde of hij prioriteit zou geven aan de oorlog in de Pacific dan wel aan het front in Europa. Ten slotte besloot hij dat Hitler, als het grootste gevaar voor Amerika, eerst moest worden verslagen.

Het kernpunt in Heldrings kijk op de dingen was dat het altijd draait om macht. ‘Het is zo merkwaardig: hier praten we niet over macht. In andere landen wordt er vrijmoedig over gepraat. Die denken daarover, wij niet, waarschijnlijk doordat we zo lang neutraal zijn geweest’, zei hij in 2011 in het Jaarboek parlementaire geschiedenis.

Het Atlantisch Handvest dat Roosevelt en Churchill bij hun eerste ontmoeting in augustus 1941 op de Amerikaanse kruiser Augusta sloten, getuigt uitdrukkelijk van liefde voor de democratische vrijheden, maar ook van machtspolitieke drijfveren bij de Amerikanen. Zo werd in het derde artikel van het stuk, dat de basis legde voor de internationale orde ‘nadat de nazitirannie was verslagen’, het recht van volken op zelfbeschikking vastgelegd. Tezamen met de verzekering van internationale vrijhandel was dat een

nauwelijks verholde aanval op de koloniale rijken van de Engelsen, Fransen en Nederlanders en tegelijk het begin van de Amerikaanse rol als politieagent van de wereld.

Churchills biograaf Andrew Roberts schrijft: ‘Het was verbijsterend om te zien dat zo’n toegewijde imperialist als Churchill zijn naam aan het derde artikel had verbonden’. Maar het was in zijn ogen noodzakelijk om tot een gezamenlijk doel te komen. ‘Het handvest was een machtige strijdkreet voor de krachten van de vrijheid, zodat de mensen werkelijk de inspiratie kregen om voor iets goeds te vechten, in plaats van slechts het kwaad te bestrijden’.

Nederland schaarde zich in september 1941 achter het handvest en gaf daarmee zijn lang volgehouden neutraliteit op. Onze minister van Buitenlandse Zaken, Eelco van Kleffens, had die positie twee jaar eerder nog hartstochtelijk verdedigd. Hij waarschuwde zelfs ‘dat, afgezien van ogenblikkelijke schijnsuccessen, niemand die zich aan Nederland vergreep, daarbij ten slotte is wel gevarren’. Het hield Hitler niet tegen en maakte ons land bewust van de noodzaak van internationale verbanden, zoals de Navo en de Europese Gemeenschap.

Het is een wrange ironie dat nu een verre opvolger van Roosevelt de geest en inhoud van het Atlantisch handvest met voeten treedt. Volgens Heldring is ondanks hun opofferingen in de oorlog de liefde voor Amerika nooit zo groot geweest. Nu eens gromde rechts, dan weer links over de machtspolitiek van de grote broer. In onze dagen wordt de verhouding tussen de Verenigde Staten en Europa meer dan ooit sinds 1945 bepaald door strategische berekening en het soort van kunst- en vliegwerk waarin de liberaal Rutte meer dan wie ook bedreven is.

Tegelijk voelt Europa nu, vijftien jaar nadat Heldring zich afvroeg of het niet eens tijd werd, de noodzaak op eigen benen te gaan staan. ‘Hoe langer je terug kunt kijken, hoe verder je vooruit kunt zien’, zei Churchill, die al in 1938 het idee van een Verenigde Staten van Europa lanceerde. Wil Europa een zelfstandig machtsblok worden in de ruige wereld van de geopolitiek, dan zal centralisatie onvermijdelijk zijn.

Daar vraagt ook van ons grote stappen, die zich slecht verdragen met het kneuterige machtsspel van VVD-aanvoerder Yesilgöz in deze formatie. Ze kan een voorbeeld nemen aan Wendell Willkie, de Republikeinse tegenstrever van Roosevelt in 1940. Hij stemde voor de wet om de Britten wapens te verhuren, nadat hij zich in de verkiezingsstrijd tegen Roosevelts stappen richting oorlog had verzet. Toen hij daaraan werd herinnerd, zei hij: ‘Dat was campagnetaal. Nu is hij mijn president’.